
КРЕДИТ ВА МИКРОҚАРЗ ШАРТНОМАЛАРИДАН КЕЛИБ ЧИҚАДИГАН НИЗОЛАРНИ СУДГАЧА ҲАЛ ҚИЛИШ МУМКИНМИ?

Ўзбекистон Республикасида кредит ва микроқарз шартномаси билан боғлиқ бўлган муносабатларни тартибга солувчи ҳуқуқий база яратилган. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 732-моддасида қарз шартномаси кўрсатилган бўлиб, қарз шартномаси бўйича бир тараф (қарз берувчи) иккинчи тарафга (қарз олувчига) пул ёки турга хос аломатлари билан белгиланган бошқа ашёларни мулк қилиб беради, қарз олувчи эса қарз берувчига бир йўла ёки бўлиб-бўлиб, ўшанча суммадаги пулни ёки қарзга олинган ашёларнинг хили, сифати ва миқдорига баравар ашёларни (қарз суммасини) қайтариб бериш мажбуриятини олади. Қарз шартномаси пул ёки ашёлар топширилган пайдан бошлаб тузилган ҳисобланади деб кўрсатилган.

Мазкур кодексининг 744-моддаси кредит шартномаси кўрсатилган бўлиб, унга кўра, кредит шартномаси бўйича бир тараф - банк ёки бошқа кредит ташкилоти (кредитор) иккинчи тарафга (қарз олувчига) шартномада назарда тутилган миқдорда ва шартлар асосида пул маблағлари (кредит) бериш, қарз олувчи эса олинган пул суммасини қайтариш ва унинг учун фоизлар тўлаш мажбуриятини олади деб кўрсатилган.

Шунингдек, «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида», «Микромолиялаш тўғрисида»ги, «Гаров тўғрисида», «Ипотека тўғрисида»ги қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда ҳам кредит ва микроқарз шартномаси билан боғлиқ муҳим қоидалар мавжуд.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 23 мартдаги ПҚ-3620-сонли «Банк хизматлари оммабоплигини ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорида банк хизматлари истеъмолчиларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига, айниқса, ҳудудларда риоя этиш ҳамда молиявий очиқликни кенгайтириш, шунингдек, хизмат кўрсатиш маданияти ва банк тизимига бўлган ишончни янада оширишда бир қатор муаммо ва камчиликлар кузатилаётганлиги сабабли 2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича [Ҳаракатлар стратегиясида](#) белгиланган вазифаларни амалга ошириш мақсадида бир қатор вазифалар белгилаб берилган бўлиб, улардан бири: Банк хизматлари истеъмолчилари билан ўзаро муносабатларни амалга оширишда тижорат банкларининг фаолиятига қўйиладиган минимал талаблар тўғрисидаги низомни ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш кўрсатилган.

Шундан сўнг, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2018 йил 28 апрелдаги №16/18-сонли қарори билан (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2018 йил 2 июлда 3030-сонли рўйхат рақами билан рўйхатдан ўтказилган) «Банк хизматлари истеъмолчилари билан ўзаро муносабатларни амалга оширишда тижорат банкларининг фаолиятига қўйиладиган минимал талаблар тўғрисида»ги Низом тасдиқланган.

Мазкур Низомнинг 41-бандига кўра, кредит шартномаси бўйича муддати ўтказиб юборилган қарздорлик юзага келганда, банк истеъмолчи зиммасидаги қарз юки янада ошиб кетишининг олдини олиш мақсадида муддати ўтказиб юборилган қарздорлик юзага келган санадан бошлаб 7 (етти) календарь куни давомида истеъмолчи билан шартномада келишилган ҳар қандай алоқа боғлаш усуллари билан, шу жумладан электрон алоқа воситаларидан ёки қонунчилик

ҳужжатларида назарда тутилган бошқа усуллардан фойдаланиб, истеъmolчига муддати ўтказиб юборилган қарздорлик юзага келганлиги ҳақида сўндириш жадвалини илова қилган ҳолда хабар бериши шарт.

42-бандига кўра, банк қонунчилик ҳужжатлари талабларини ҳисобга олган ҳолда истеъmol кредити шартномаси бўйича истеъmolчини муддати ўтказиб юборилган қарздорликни қайтариш мажбуриятлари бажарилмаганлиги ҳолати, муддати, суммалари, таркиби ва оқибатлари ҳақида хабардор қилиши, истеъmolчидан муддати ўтказиб юборилган қарздорлик юзага келиши сабаблари ҳақида сўраши шарт.

43-бандига кўра, истеъmolчи кредит шартномаси бўйича қарзнинг асосий суммасини қайтариш ва (ёки) фоизларни тўлаш муддатларини бузганда, банк тегишли кредит шартномасида назарда тутилган усулда низони судгача ҳал қилиш юзасидан ўз талабномасини истеъmolчига етказди.

44-бандига кўра, банк йўллайдиган талабномада қуйидаги ахборот кўрсатилган бўлиши керак: банк номи ва уни идентификациялаш учун етарли маълумотлар; талабнома расмийлаштирилган санадаги истеъmolчининг жорий қарзи миқдори ва таркиби; қарзни тўлаш усул(лар)и; истеъmolчи ўз мажбуриятларини бажариши лозим бўлган муддат (ўн кундан кам бўлмаслиги лозим); талабномада кўрсатилган муддатгача истеъmolчи ўз мажбуриятларини бажармаслиги оқибатлари; низони судгача ҳал қилиш усуллари.

45-бандига кўра, банк ва истеъmolчи тарафларнинг ўзаро розилигига кўра қонунчилик ҳужжатларида белгиланган низони судгача ҳал қилиш усулларини, шу жумладан музокаралар ўтказиш орқали, қўллашга ҳақли.

46-бандига кўра, истеъmolчи низони судгача ҳал қилиш юзасидан талабномада белгиланган муддатда кўрсатилган талабларни лозим даражада бажармаганда, банк судга даъво билан мурожаат этишга ҳақли деб кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик процессуал кодексининг 122-моддасида аризани кўрмасдан қолдириш асослари кўрсатилган бўлиб, унинг 1-қисми 10-бандига кўра, агар даъвогар томонидан низони жавобгар билан судгача ҳал қилиш тартибига риоя қилинмаган, башарти бу қонунда ёки шартномада назарда тутилган бўлса суд аризани кўрмасдан қолдиради деб кўрсатилган.

Шунинг учун ҳам, банк томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 23 мартдаги ПҚ-3620-сонли “Банк хизматлари оммабоплигини ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарор ва Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2018 йил 28 апрелдаги №16/18-сонли қарори билан тасдиқланган (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2018 йил 2 июлда 3030-сонли рўйхат рақами билан рўйхатдан ўтказилган) “Банк хизматлари истеъmolчилари билан ўзаро муносабатларни амалга оширишда тижорат банкларининг фаолиятига қўйиладиган минимал талаблар тўғрисида” Низом талабларини бажармаганлигини учун даъвогар томонидан низони жавобгар билан судгача ҳал қилиш тартибига риоя қилинмаганлиги даъво аризани кўрмасдан қолдириш учун асос бўлади.

С.Анваров

Фуқаролик ишлари бўйича Фарғона туманлараро судининг судьяси

2022-03-31 15:42:23